

ПИТАННЯ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛІЗАЦІЇ ПРИВАТИЗОВАНИХ ПІДПРИЄМСТВ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

Анотація. У статті розглянуто проблеми фінансової стабілізації приватизованих підприємств, розкрито її суть, реструктуризацію фінансових ресурсів, чинники фінансової стійкості.

Ключові слова: фінансова стабілізація, фінансова стійкість, механізми фінансової стабілізації, фінансові ресурси підприємства.

Annotation. In article it is considered problems of financial stabilization of the privatized enterprises, it is opened its essence, re-structuring of financial resources, factors of financial stability.

Key words: financial stabilization, financial stability, mechanisms of financial stabilization, financial resources of the enterprise.

Вступ. Фінансова стабільність підприємств залежить від внутрішніх і зовнішніх чинників економічної діяльності підприємств. В умовах трансформації економіки зовнішнє середовище радикальним чином впливає на сталий розвиток підприємств. Означений взаємозв'язок є складним і характеризується двоакістю: з одного боку, макроекономічна стійкість визначається фінансовою стабільністю підприємств, а з другого, діяльність самих суб'єктів господарювання залежить від макроекономічного середовища та його стійкості.

В економічній літературі розглядається широке коло питань фінансової стабілізації різних організаційно-ієрархічних рівнів, в тому числі підприємства. Окремим питанням фінансової стабілізації присвячені праці таких вчених: І.Бланка, М.Коробова, О.Павловської, Г.Савицької, А.Шеремета, В.Плиса. Проте питання щодо шляхів забезпечення фінансової стабілізації приватизованих підприємств потребує подальшого вивчення.

Постановка завдання. Неоднозначність трансформаційних явищ в економіці України і труднощі, випробовувані більшістю промислових підприємств, є наслідком дії ряду об'єктивних і суб'єктивних факторів. Один з них – відсутність кваліфікованого, всебічного і своєчасного аналізу ефективності керування стабільністю підприємства й обґрунтованих критеріїв оцінки кризових і передкризових його станів. Тому основною метою нашої статті є окреслення сутності фінансової стабілізації приватизованих підприємств, її характерних ознак та шляхів фінансової стабілізації підприємств.

Результати. Фінансова стабільність – неоднозначна категорія, тому її треба розглядати як: економічний процес, економічну категорію, показник діяльності. Для розробки науково обґрунтованих рекомендацій з ефективної адаптації підприємства до вимог сучасного зовнішнього оточення необхідно насамперед уточнити зміст і сутність категорій “фінансова стабілізація”, “фінансова стабільність”.

Фінансова стабілізація – це такі економічні відносини, які відображають процес створення на підприємстві ефективної структури капіталу, використання якого забезпечує мінімальні витрати по обслуговуванню та максимальний прибуток при цьому. Фінансова стабільність як економічний процес органічно і чітко пов'язана з дією оперативних, тактичних та стратегічних внутрішніх механізмів фінансової стійкості підприємства [1].

Фінансова стабільність як економічна категорія – це більш широке поняття, воно охоплює сукупність факторів, що забезпечують підприємству збереження ним абсолютної або нормальної фінансової стійкості за контрольованої фінансової рівноваги та здатність до сталого економічного зростання завдяки найбільш значущим зовнішнім факторам. Інакше кажучи, фінансова стабільність – це здатність підприємства досягати стану фінансової рівноваги за збереження достатньої фінансової стійкості та утримувати його на

довгострокову перспективу шляхом ефективного управління фінансовою стороною діяльності [2].

Фінансова стабільність є агрегованим показником, який включає:

- рентабельність, прибутковість;
- фінансову стійкість;
- ліквідність активів;
- оборотність активів.

Кожна із вказаних груп показників характеризує відповідні аспекти діяльності підприємства і залежить від специфіки підприємства, галузі, особливостей виробництва і реалізації продукції тощо.

Основними складовими фінансової стабільності є (рис.1) [3]:

1. Фінансова рівновага підприємства – це відповідність обсягів генерування та споживання власних фінансових ресурсів, яка досягається шляхом оптимізації співвідношення між капіталовкладеннями та засобами, що спрямовуються на споживання. Фінансова рівновага потребує узгодження джерел формування та напрямків використання власних фінансових ресурсів, визначення оптимального співвідношення між внутрішніми та зовнішніми джерелами їх формування. Як агрегований показник фінансова рівновага залежить від ефективності політики формування і розподілу прибутку підприємства, дивідендної та емісійної політики тощо. Досягнення фінансової рівноваги є запорукою фінансової стабільності, бо зростання можливостей приросту власних фінансових ресурсів означає підвищення фінансової та ринкової стійкості підприємства.

2. Ресурсна стійкість підприємства означає оптимізацію структури його трудових та матеріальних ресурсів, економію витрат за рахунок скорочення потреб на їх фінансування, і в результаті – зростання прибутковості підприємства. Останнє за інших однакових умов є підґрунтям для розширення можливостей формування власних фінансових ресурсів за рахунок внутрішніх джерел, що насамперед сприяє досягненню фінансової рівноваги і фінансової стабілізації підприємства.

3. Потенційна стійкість підприємства – це його здатність нарощувати обсяги діяльності, виходити на новий рівень фінансової рівноваги. Повна фінансова стабілізація досягається тільки у разі створення передумов для стабільного зменшення вартості капіталу, що вимагає прискорення темпів економічного розвитку на основі коригування окремих параметрів фінансової стратегії. Остання в кінцевому підсумку повинна забезпечувати високі темпи стійкого економічного зростання та фінансову рівновагу підприємства.



Рис.1. Складові елементи фінансової стабільності

4. Фінансова стійкість підприємства передбачає такий стан фінансових ресурсів, за раціонального розпорядження якими гарантується наявність власних коштів, стабільна прибутковість та забезпечується процес розширеного відтворення. У такому розумінні фінансова стійкість, безперечно, є одним із головних факторів досягнення підприємством фінансової рівноваги та фінансової стабільності. Недостатня фінансова стійкість підприємства найчастіше зумовлює неплатоспроможність підприємства, а надмірна – створення надлишкових запасів та резервів (“мертвого” капіталу), що збільшує витрати або недоотриманий прибуток і в кінцевому підсумку стримує темпи розвитку підприємства.

Загальну характеристику фінансової стабільності можна зобразити за допомогою схеми (рис.2).

Найважливішу увагу в системі заходів, спрямованих на фінансову стабілізацію в умовах кризової ситуації, слід приділити етапу відновлення та зміцнення рівня фінансової стійкості підприємства – запоруки усунення неплатоспроможності й фундаментальної основи фінансової стратегії на прискорення економічного зростання.

Заходи щодо зміцнення фінансової стійкості підприємства можуть дати позитивні результати лише за умови обов'язкового і суттєвого оздоровлення його фінансів. Кризовий фінансовий стан, в якому опинилися підприємства України, потребує застосування жорстких, але водночас ефективних, гнучких, ситуативних управлінських заходів, спрямованих на зміцнення фінансової стійкості.



Рис.2. Характеристика фінансової стабільності

Економічна практика свідчить, що фінансове оздоровлення найкраще проводити за рахунок внутрішніх фінансових джерел, тобто головна роль відводиться широкому використанню внутрішніх механізмів фінансової стабілізації.

З метою фінансової стабілізації підприємств у довготривалому періоді необхідно забезпечити перевищення власних коштів над позичковими. Можливість вважати підприємство фінансово стабільним виникає тільки тоді, коли максимально знижено вартість капіталу, що використовується підприємством. Практика фінансового менеджменту передбачає три види механізмів фінансової стабілізації [4]:

- оперативний;
- тактичний;
- стратегічний.

Оперативний механізм розглядають як модифікацію захисної реакції підприємства, що передбачає різке скорочення витрат, зменшення внутрішніх і зовнішніх фінансових зобов'язань, зменшення цін, звільнення робітників, збільшення грошових активів, скорочення розмірів поточних вимог та ліквідних активів.

Тактичний механізм є свого роду компромісним варіантом між захисною і наступальною стратегією. Він являє собою пошук можливості досягнення рівноваги між сумою чистого прибутку, амортизаційними відрахуваннями, зростанням акціонерного капіталу, зростанням основних фондів, нематеріальних активів, чистого робочого капіталу.

Критеріями фінансової стабілізації слід вважати досягнення випереджаючих темпів стійкого економічного розвитку підприємства, а також адекватне зростання його ринкової вартості у довгостроковій перспективі.

Важливою умовою стабільної діяльності підприємства є адаптація до мінливих умов зовнішнього середовища. Розглянемо основні етапи, що виникають у результаті адаптації підприємства до умов, що змінюються. Доцільно виділити три основні етапи:

- розмежування областей і сфер діяльності з метою визначення тих, у яких підприємство має ті чи інші перспективи сьогодні та буде мати в майбутньому;
- визначення перспектив підприємства, включаючи довгострокове й короткострокове, співвідношення рентабельності в поточній і найближчій перспективі, а також оцінка можливостей нестабільності економічного, технологічного та соціально-політичного розвитку;
- розробка системи альтернативних стратегій і управлінських можливостей.

При аналізі стратегічних позицій підприємства на ринку повинні бути виявлені основні напрямки діяльності в минулому і на даний час, головні стратегічні установки та їх зміни за весь період функціонування підприємства, а також стратегічні задачі на майбутнє. Одне з ключових місць у стратегічному розвитку займає товарна політика. Її здійснення припускає проведення систематичних досліджень на всіх етапах розробки й удосконалення товару від вибору концепції нового виробу й конструювання до його фінансування, виробництва, установлення ціни, збуту та післяпродажного обслуговування.

На фінансову стабільність впливає товарна політика, яка включає заходи для підвищення конкурентоздатності виробів, створення нових видів товарів, оптимізації інноваційної діяльності й асортименту виробів, що випускаються з урахуванням життєвого циклу товару й зміни попиту споживачів. Сьогодні практично немає підприємств, що виробляють один товар. У зв'язку з цим метою будь-якого підприємства є визначення набору товарних позицій, найкращих для успішної роботи на ринку та таких, що забезпечують стійкий розвиток [5].

В економічній літературі й виробничій практиці розроблені методи адаптації підприємства до умов, що змінюються. Багато основних стратегій підприємства орієнтовані на ці методи. Однак практичне застосування моделей залежить від конкретних умов і не завжди супроводжується бажаним результатом.

Основним напрямком покращення стабільної діяльності підприємства є підтримання високої фінансової стійкості та збільшення обсягу виробництва та реалізації продукції.

Для приватизованих підприємств важливе значення має розробка конкретних заходів щодо використання виявлених резервів у процесі виробництва і прийняття заходів, спрямованих на подальше зростання прибутку, а також рівня рентабельності підприємства.

Таким чином, для забезпечення фінансової стабільності приватизованих підприємств треба:

- провести модернізацію обладнання, що забезпечить підвищення якості продукції, зменшення витрат, збільшення обсягу виробництва та збільшення прибутку підприємства;
- розробити стратегію підприємства;
- удосконалити маркетингову діяльність;
- збільшити обсяг реалізації за рахунок пошуку нових покупців;
- розробити шляхи адаптації до змін зовнішнього середовища;
- впровадити у виробництво нові види продукції (провести подальшу диверсифікацію діяльності).

З метою фінансової стабілізації приватизованим підприємствам необхідно здійснювати активну політику щодо управління фінансовими ресурсами підприємства. Головною метою її здійснення має бути забезпечення оптимальних умов формування і використання

фінансових ресурсів у процесі фінансування господарської діяльності для максимізації добробуту підприємства сьогодні і в майбутньому.

Виручка від реалізації продукції є основним джерелом надходження коштів приватизованих підприємств, тому необхідно забезпечити повне й рівномірне надходження її від покупців. Це потребує встановлення фінансового контролю за ритмічністю виробництва, дотриманням графіка відвантаження готової продукції, одержанням платіжних документів.

Зменшити витрати підприємств необхідно в основному за рахунок зниження матеріальних витрат. Зменшення матеріальних витрат можна досягти за рахунок виваженої політики управління матеріально-технічним постачанням, що передбачає підвищення якості використання матеріальних ресурсів, їх економії, налагодження тісних зв'язків із постачальниками сировини.

Підприємствам необхідно приділяти значну увагу ціновій політиці. Застосовувати гнучку систему знижок, що призведе до значного зростання обсягів реалізації. На стадії укладання угод з покупцями дуже важливо домовитися про оптимальні ціни на товари, строки перегляду цін у зв'язку з інфляційними процесами в економіці. У договорі мають бути чітко визначені застереження щодо порядку обчислень розмірів утрат, які є наслідком порушень зафіксованих у ньому зобов'язань сторін, а також щодо порядку відшкодування цих утрат.

Висновки. Отже, суб'єктам господарювання необхідно здійснювати активну політику управління власними фінансовими ресурсами. Для цього підприємствам необхідно чітко наладити систему формування фінансових ресурсів та систему їх ефективного використання з метою підвищення фінансового стану, і фінансової стійкості зокрема. Підприємствам слід приділити увагу оперативному контролю за надходженням виручки від реалізації, прискоренню оборотності оборотних активів, дотриманню залишків запасів у відповідності до визначених нормативів, збільшенню робочого капіталу за рахунок прибуткової господарської діяльності, зниженню матеріальних витрат тощо.

1. Абрютина М.С., Грачев А.В. Анализ финансово-экономической деятельности предприятия: Учебно-практическое пособие. – М.: Дело и сервис, 1998. – 256 с.
2. Астахов В.П. Анализ финансовой устойчивости фирмы и процедуры, связанные с банкротством. – М.: Осъ-89, 1995. – 80 с.
3. <http://soskin.info>.
4. Момот В.Є., Жовтобрюх О.В. Стратегічні тенденції розвитку менеджменту в умовах невизначеності середовища господарювання // Наукові праці ДонНТУ. – 2004. – №87. – С. 109.
5. Забродский В.А., Кизим Н.А. Диагностика финансовой устойчивости функционирования производственно-экономических систем. – Х.: Бизнес-Информ, 2000. – 107 с.